

**BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA PEDAGOGIK KONFLIKTLARNI
BARTARAF ETISHDA OILA BILAN HAMKORLIK**

Eshmanova Nodira Nazarkulovna, CHDPU,

“Boshlang‘ich ta’lim metodikasi” kafedrası katta o‘qituvchisi

Nurqobilov Rasulmat Akmal o‘g‘li, CHDPU,

“Maktabgacha va Boshlang‘ich” ta’lim fakulteti 3-kurs talabasi

Annotatsiya: Maqolada boshlang‘ich ta’limda pedagogik konfliktlar va ularni bartaraf etishning nazariyasi, texnologiyasi hamda amaliyoti maslalariga asosiy e’tibor qaratildi. Bu o‘rinda oliy pedagogik ta’lim jarayonida bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini pedagogik konfliktlarni bartaraf etish bo‘yicha bilim, ko‘nikma va malakasini tarkib toptirish asosiy maqsad sifatida belgilandi. Chunki ta’lim va tarbiya jarayonidagi pedagogik konfliktlar bilan ishlashda o‘qituvchining nazariy, texnologik va amaliy ko‘nikmaga ega bo‘lishi yo‘llari ko‘rib chiqiladi

Kalit so‘zlar: Oila, ota-ona, boshlang‘ich, sinf, o‘qituvchi, pedagogika, konflikt, mehribonlik, tarbiya, bilim, ko‘nikma, malaka.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы педагогических конфликтов в начальном образовании, а также теория, технология и практика их устранения. В этом контексте основная цель высшего педагогического образования – развитие знаний, навыков и квалификации будущих учителей начальной школы в процессе устранения педагогических конфликтов. Рассматриваются способы приобретения учителем теоретических, технологических и практических навыков работы с педагогическими конфликтами в процессе обучения и воспитания.

Ключевые слова: Семья, родители, начальная школа, класс, ученик, педагогика, конфликт, доброта, воспитание, знания, навыки, квалификация.

Abstract: The article focuses on the issues of pedagogical conflicts in primary education and the theory, technology and practice of their elimination. In

this regard, the main goal of higher pedagogical education is to develop the knowledge, skills and qualifications of future primary school teachers in the process of eliminating pedagogical conflicts. Because the ways in which a teacher can acquire theoretical, technological and practical skills in working with pedagogical conflicts in the process of education and upbringing are considered.

Keywords: *Family, parents, primary, class, student, pedagogy, conflict, kindness, upbringing, knowledge, skills, qualifications.*

Yangi O'zbekistonning konstitusiyasiga asosan oila – jamiyatning asosiy bo'g'ini hisoblanadi va er-xotin, farzandlar hamda yaqin qarindosh-urug'lardan iborat bo'ladi. Oila boshliqlarining voyaga yetgunga qadar o'z farzandlarini boqishi va tarbiyalashi hamda voyaga yetgan farzandlarning o'z ota-onalarini muhofaza qilishi va ularni qo'llab-quvvatlashi ularning konstitusiyaviy huquqi hamda burchlari hisoblanadi. Mazkur masalalar bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari tomonidan chuqur o'zlashtirilishi hamda ular asosida o'qituvchilarni tarbiyalashi kasbiy kompetensiyaning tarkibiy qismlariga kiradi.

Mamlakatimizda oilaning bir necha turlari farqlanadi. Mazkur oila turlarining asosiylari quyidagilardan iborat:

- 1) to'liq oila (oilada ota-onalar, farzandlar va yaqin qarindoshlar bo'ladi);
- 2) noto'liq oila (oilada er yoki xotinning bo'lmagan, lekin farzandlar mavjud oila);
- 3) muammoli oila (oilada ota va ona yoki farzandlar o'rtasida muntazam muammolar va nizolar mavjud bo'ladigan oila).

Ushbu oilaning asosiy turlari boshlang'ich sinf o'qituvchilari ta'lim va tarbiyasida muhim o'rin tutadi. Shu jihatdan to'liq oilalarda voyaga yetayotgan o'qituvchilarda pedagogik konfliktlar nisbatan kam uchraydi. Noto'liq oilalarda pedagogik konfliktlarning o'zaro bir-birini tushunmaslik, bahs-munozara, hurmatsizlik, o'zini haq deb bilish kabi nizolar muntazam uchraydi. Muammoli oilalarda esa pedagogik konfliktlarning yashovchanligi, yangilanib borish xususiyatlariga egaligi va ularni konfliktolog tomonidan bartaraf etish zaruriyati yaqqol ko'zga tashlanib turadi. Shu sababli oilalarning turlari bo'yicha bo'lajak

boshlang'ich sinf o'qituvchilari aniq ko'nikmaga ega bo'lishi va kelgusi faoliyatida oilalarning turlaridan kelib chiqib konfliktlarni bartaraf etish malakasiga amal qilishi taqoza etiladi.

Kezi kelganda shuni ta'kidlash lozimki, mamlakatimizda oilalarda katta yoshlilar o'rtasida ham ijtimoiy xarakterdagi konfliktlar uchrab turadi. Bunda kelin va qaynona o'rtasidagi o'zaro tushunmovchilik, kelin va kuyov tomonning katta yoshli qarindoshlari o'rtasidagi nizolar, oilangning mustahkamligi uchun rahna soladigan er va xotin o'rtasidagi kelishmovchilik kabi konfliktlar yashovchan bo'lib qolayotganligini eslatib o'tish joiz. Bunday konfliktlarning kelib chiqishiga ko'p omillar sabab bo'lib, ulardan yosh kelinning kech farzand ko'rishi, ko'pchilik qaynonalarning izzattalabligi yoki oiladagi vaqtinchalik iqtisodiy muammolar eng asosiy konfliktogenlar sifatida namoyon bo'ladi. Bu turdagi konfliktlar boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ruhiyati, bilim olish jarayoni, tarbiyasi va aqliy rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari oiladagi katta yoshlilarning konfliktlari to'g'risida ham yetarli darajada ko'nikmaga ega bo'lishi taqoza etiladi. Chunki kelgusida ular aynan ana shunday oilalarda voyaga yetayotgan boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik konfliktlari bo'yicha faoliyat olib borishi taqoza etiladi. Bunday ko'nikmaga ega bo'lish uchun oilashunos pedagog va psixologlarning tadqiqotlari bilan tanishib borish tavsiya etiladi. Oila muammolari bo'yicha pedagog olimlarimiz tomonidan juda ko'p tadqiqotlar amalga oshirilayotganligini va oliy pedagogik ta'lim jarayonida "Oila pedagogikasi" kursi o'qitilayotganligini eslatib o'tish joiz.

Muammoli oila boshlang'ich sinf o'qituvchilari bilan pedagogik konflikt bo'yicha ishlash. Mamlakatimiz oilalari zamonaviy rivojlanish ehtiyojlariga mos ravishda hayotiy faoliyat olib bormoqda. Ayni payotda, bozor iqtisodiyoti sharoitida muammoli oilalarning yashovchan bo'lib qolayotganligini ta'kidlab o'tish lozim. Shu sababli muammoli oilada voyaga yetayotgan boshlang'ich sinf o'qituvchilarida muntazam ravishda pedagogik konfliktlarning turlari uchrab turishini eslatib o'tish joiz. Bu o'rinda e'tiboringizni muammoli oila boshlang'ich sinf o'qituvchilari bilan pedagogik konfliktlar bo'yicha ishlash metodikasiga e'tiboringizni tortamiz.

A) pedagogik konfliktlarning turlarini aniqlash. Buning uchun quyidagilarga e'tibor berish lozim:

- o'quvchilarda mavjud konfliktlarning turlarini aniqlash;
- konfliktlarning kelib chiqish sabablarini o'rganish;
- konfliktlarning muddatini aniqlash;
- konfliktlarning ijobiy yoki salbiy xususiyatga ega ekanligi bo'yicha ma'lumotiga ega bo'lish.

Bunday yondashuv boshlang'ich sinflar o'quvchilarida mavjud pedagogik konfliktlarni aniqlab olish imkoniyatini beradi. Eslatib o'tish joizki, muammoli oilalarda voyaga yetayotgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida uchraydigan pedagogik konfliktlarda oiladagi munosabatlar asos bo'ladi.

B) oiladagi katta yoshlilar bilan suhbat. Bunda quyidagilarga ahamiyat berish metodik jihatdan samarali hisoblanadi:

- muammoli oiladagi ta'sir kuchiga ega katta yoshli oila a'zosini aniqlash;
- mazkur katta yoshli oila a'zosi bilan oiladagi sharoit va muhit to'g'risida suhbat o'tkazish;
- o'quvchida yuzaga kelgan pedagogik konfliktning sababini aniq belgilab olish;
- suhbat o'tkazilgan katta yoshli oila a'zosiga o'quvchida mavjud pedagogik konflikt turi bo'yicha ma'lumot berish va uning salbiy oqibatlarini tushuntirish.

Mazkur yondashuv asosida muammoli oilada voyaga yetayotgan boshlang'ich sinf o'quvchisining oilaviy muhiti to'g'risida va uning o'quvchida keltirib chiqargan konfliktlar turlari bo'yicha aniq ma'lumotga ega bo'linadi. Ta'kidlash lozimki, bizning tajribamizda ko'rilishcha, muammoli oilalarning katta yoshli a'zolari o'quvchilarda uchraydigan pedagogik konfliktlar turlarini hal etishda juda kam ta'sir kuchiga ega bo'ladi.

V) pedagogik konfliktlar mavjud o'quvchilar bilan individual ishlash. Muammoli oilada voyaga yetayotgan boshlang'ich sinf o'quvchisining oilaviy muhiti asosida unda yuzaga kelgan pedagogik konfliktlar sabablarini aniqlab

olingach ularni bartaraf etish ishi amalga oshiriladi. Buning uchun quyidagilarga tayanish maqsadga muvofiq bo'ladi.

- o'quvchi bilan individul tarzda suhbat o'tkazilib, unda o'ziga bo'lgan ishonch va idel maqsad ko'nikmasi tarkib toptiriladi;

- o'quvchi duch kelayotgan muammolar maktab jamoasi bilan hamkorlikda hal qilinadi;

- o'quvchida mavjud pedagogik konfliktlarni bartaraf etish ishida uning oila a'zolari ishtirok etishiga yo'l qo'yilmaydi;

- o'quvchi doimiy asosda nazoratga olinadi va uning imkon qadar oiladagi muhit ta'siriga tushmasligi choralari ko'riladi.

Bunday metodikaga asoslanish muammoli oilada voyaga yetayotgan boshlang'ich sinf o'quvchilarini pedagogik konfliktlarini o'z vaqtida hal etish va uning monitoringini tashkil etish imkoniyatlarini beradi.

Kezi kelganda ta'kidlash lozimki, Konstitutsiya, "Ta'lim to'g'risida"gi kabi qonun hujjatlarida bola huquqlari ustuvor qo'yilgan va shu sababli konfliktlarni bartaraf etayotgan o'qituvchining har qanday xatti –harakati ustuvor hisoblanadi. Chunki bu jarayonda o'qituvchi bola huquqlarining himoyachisi sifatida namoyon bo'ladi va bu hol aynan muammoli oilalar bilan ishlashda muhim ahamiyatga ega. Shu sababli bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari muammoli oilalar bilan ishlash bo'yicha kasbiy kompetensiyaga ega bo'lishi pedagogik konfliktologiya nuqtai nazaridan zaruriyat hisoblanadi.

E'tibor berilsa, pedagogik konfliktlar bo'yicha muammoli oila bilan ishlash o'ziga xos yondashuvlarga asoslanadi. Bizning yondashuvimizga ko'ra, aynan muammoli oilalar bilan konfliktlar bo'yicha ishlash boshlang'ich sinf o'qituvchisining konfliktolog sifatidagi tajribasining tarkib topishiga omil hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda boshlang'ich ta'limda pedagogik konfliktlarni bartaraf etishda oilalar bilan hamkorlik qilish o'ziga xos metodikaga asoslanadi. Bunday metodika bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari tomonidan o'zlashtirilishi maqsadga muvofiq bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2022.
2. Muxamedov G'.I., Usarov JE Pedagogik ta'lim innovation klasteri: nazariya va amaliyot. – Toshkent: “University”, 2020.
3. Axmedova MT Pedagogik konfliktologiya. – Toshkent: “Fan va texnologiyalar”, 2020.
4. Eshmanova NN Boshlang'ich ta'limda integratsiyalashgan darslarni tashkil etish metodikasi. O'quv-uslubiy qo'llanma. – Toshkent, 2022.
5. Jabborova O.M., Umarova Z. Boshlang'ich ta'lim diagnostikasi. – Toshkent: “University”, 2023.
6. Qodirov ID Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2022.
7. Bordovskaya NV, Rean AA Pedagogika: Uchebnik dlya vuzov. – SPb.: “Piter”, 2001. – 304 s.
8. Gessen SI Fundamentals of Pedagogy: Introduction to Applied Philosophy. – M.: “Shkola-Press”, 1995.